

Чудик Н.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Західноукраїнського національного університету*

Зальопана Н.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

ХАРАКТЕРИСТИКА І СПІВВІДНОШЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТА ФАКТИЧНОЇ КОНСТИТУЦІЇ

Конституція є важливим елементом правової системи держави. Вона, як Основний закон, у порівнянні з іншими нормативними актами, має найвищу юридичну силу. Ось чому зміст конституційних норм такий важливий.

Для України питання юридичної та фактичної Конституції є актуальним. Так склалося історично, що у нашій державі довгий час була суттєва різниця між цими видами Основного Закону, що уповільнило розвиток суспільства. Ось чому важливо дослідити цих два поняття і зрозуміти їх співвідношення та вплив.

Для кращого розуміння дослідження, потрібно розпочати з визначення «конституція». Конституція – основний закон держави, який закріплює конституційний лад, основні права та обов'язки особи, організацію та функціонування державної влади, засади взаємодії держави та особи. Найголовнішою особливістю даного нормативно-правового акту є те, що він приймається та змінюється в особливому порядку і тому наділений найвищою юридичною силою.

В юридичній науці вищерозглянуте поняття вивчається у двох значеннях: фактичному – реально існуючий суспільний устрій та відносини, які визначаються економічними, політичними і соціальними елементами суспільства, які ефективно взаємодіють між собою. Тоді як юридична конституція – це система конституційно-правових норм, які закріплюють конституційний лад, встановлюють права та свободи особи, організацію державних органів та органів місцевого самоврядування.

Обидва поняття є цілком самостійними явищами, які не можна ототожнювати. Особливо важливо це розуміти в процесі вивчення права не як відокремленого явища, а у взаємозв'язку із особою та відносинами, які вона утворює.

Важливим є розуміння того, що спочатку виникає фактична конституція, а похідною від неї є юридична. Адже не держава диктує, якими повинні бути суспільні відносини, врегульовані конституційно-правовими нормами, а навпаки. Оскільки одним із завдань Конституції є саме запобігання надмірного втручання державної влади.

Суддя Київського апеляційного адміністративного суду Бабенко сказав: «Тобто цінність Конституції полягає не лише в тому, що вона

здатна визначити найбільш важливі суспільно значимі орієнтири, але й втому, що ці орієнтири не нав'язуються суспільству, а відповідають тим реальним відносинам, які в ньому вже сформувалися чи ще тільки формуються» [1].

У випадку, коли юридична та фактична Конституції співпадають, вважається, що даний закон є реальним. У протилежному випадку, коли на практиці вони не збігаються, говорять, що Конституція, або її окремі норми є фіктивними. Така ситуація вказує на неефективність правової системи, зокрема Основного Закону, про негативний вплив і повільний розвиток суспільства.

Таку практику ми могли спостерігати за Радянських часів, оскільки те, що було записано в конституціях, не відповідало дійсності взагалі. Наприклад, в ст. 14 Конституції УРСР зазначалося: «Українська Радянська Соціалістична Республіка зберігає за собою право виходу з Союзу Радянських Соціалістичних Республік». Хоча ми знаємо, що реально такого механізму виходу не було юридично закріплено.

Суддя Конституційного Суду України Ігор Сліденко стверджував: «Певна розбіжність між фактичною і юридичною конституціями можуть існувати в будь-якій державі. І це природно, оскільки певна їх розбіжність запрограмована власне розвитком конституції. У країнах розвиненого конституціоналізму юридична конституція вчасно достосовується до фактичної» [4, с. 9].

Юридична і фактична Конституція в Україні досить часто розходяться. Даються взнаки сучасні події: вади перехідної економіки, демократії та правопорядку, війна на Донбасі тощо. З цього приводу суддя КСУ у відставці Володимир Кампо в одному із інтерв'ю сказав: «У результаті Конституція України — як інструмент державного врядування — не виконує або недостатньо повно виконує низку важливих функцій: трансформації кланово-олігархічної економіки, національного примирення та консолідації української політичної нації, подолання пострадянського юридичного позитивізму в усіх сферах правового життя та розриву між доходами найбільш бідніших і найбагатших громадян, забезпечення участі народу в міжнародних відносинах держави» [2].

Тому потрібно розуміти, що співвідношення фактичної та юридичної Конституції мають вплив багато обставин: політичних, економічних, культурних, релігійних, національних і т.д. Також причини можуть бути об'єктивними (тобто не залежати від волі людей) і суб'єктивними (наприклад: результат законодавчої ініціативи). Ось чому так важливо розглядати конституційно-правові явища саме у взаємозв'язку зі всіма елементами суспільних відносин.

Отже, допускається, незначне відхилення юридичної та фактичної конституції, але в таких межах, щоб не виходити за рамки демократичного конституційного ладу. Адже останній гарантує стабільність, розвиток суспільних відносин та забезпечує досягання цілей встановлених самим Основним Законом. Тому юридичну та фактичну конституції потрібно обов'язково розглядати як окремі явища,

для їх кращого розуміння та забезпечення розвитку та покращення сучасної Конституції України.

Список використаних джерел

1. Бабенко К. А. Проблеми стабільності конституції в аспекті суспільних інформацій. URL: <https://6aas.gov.ua/ua/proekty/articles/b/110-problema-stabilnosti-konstitutsiji-v-aspekti-suspilnikh-transformatsij.html>
2. Кампо В. М. Треба навчитися виконувати Конституцію України. URL: <http://www.golos.com.ua/article/332551>
3. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/001_001#Text
4. Сліденко І. Проблеми співвідношення юридичної і фактичної Конституції України з позицій світового конституційного виміру. Конституція і конституціоналізм в Україні: вибіркові проблеми: зб. наук. праць. П. Ф. Мартиненко, В. М. Кампо. (ред.) К. : Купріянова, 2007. С. 9–32.

Чухрай–Тульба Н.

*студентка магістратури юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

*Науковий керівник: к.н. держ.упр., доц.,
завідувач кафедри міжнародного права
та міграційної політики ЗУНУ*

Дракохруст Т.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЄС

Європейський Союз є одним з основних центрів тяжіння робочої сили, саме тому повинен мати потужну міграційна політику, яка здатна вирішити політичні, економічні, правові та безпекові проблеми. Історично так склалось, що основою міграційної політики в ЄС є саме свобода переміщення, що є одним з основних принципів європейської інтеграції.

Правові засади даного процесу прописані в договорі про Європейський Союз (ст.3), що передбачає створення «простору свободи, безпеки і справедливості без внутрішніх кордонів, у якому забезпечується свобода пересування людей поряд з відповідними заходами по контролю за зовнішніми кордонами, надання притулку, імміграцією, а також по запобіганню й боротьбі зі злочинністю»[6].

Договір про Європейський Союз або Маастрихтський договір, який був підписаний 1992 року став основоположним в регулюванні міграційних процесів країн-членів. В 1997 році була підписана Амстердамська угода, яка мала окрему частину присвячену свободі пересування, притулку та імміграції. Ця угода стала переломним моментом на шляху до гармонізації політики європейських країн в сфері міграції. А також однією з перших угод у формуванні спільної міграційної політики ЄС. Угода передбачала: критерії та механізми визначення того,